

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ ВИДРУКИ:
рецензії, інформації

1. Михайло ЧЕРЕНКОВ. «ВИНИКАЮЧА ТЕОЛОГІЯ» ДЛЯ «ВИНИКАЮЧОЇ ЦЕРКВИ (РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ Р. СОЛОВІЯ «ВИНИКАЮЧА ЦЕРКВА (ЧЕРКАСИ, 2014)»

Я сердечно вітаю книгу Романа Соловія, колегу-релігієзнавця і однодумця по богословському цеху. Автор осмислює взаємні впливи культури і Церкви на зламі модерну-постмодерну-постпостмодерну. На жаль, останній перехід випав з уваги автора, залишивши відчуття незавершеності, не-зовсім-актуальності. Якщо дослідник тільки збирається аналізувати те, що теологи «виникаючої Церкви» думають про «перехід від модерну до постмодерністської епохи», то він збирається шукати учорашній день. After-Postmodernism в тексті не фігурує, ані як вже сталий концепт, ані як передчуття. Проте, з подальшого тексту, стає зрозумілим, чому і в якому сенсі автор розглядає постмодерн як стадію модерну, тобто продовження минулого, а не міст у майбутнє.

Роман Соловій пише для Церкви, що лишається пережитком модерну, в той час як світ живе у постмодерні. Він пише про Церкву, яка намагається адаптуватись до постмодерну і перерости модерні форми. Він вдається до аналізу євангельського протестантизму як феномену модерну, а також відповідних модерних рудиментів у євангельській теології. Очевидно, автор йде не від часу, а від стану, в якому знаходить себе теологія євангельських протестантів. І саме тут багато чого не збігається, адже більшість євангельських протестантів залишається на стадії іншого переходу – від традиціоналізму до модерну; а «виникаюча Церква» – на переході від модерну до постмодерну; а далі постмодерну Роман Соловій у своїх розвідках не йде. Можливо і пішов би, якби не обмежився євангельським протестантизмом, а описував би процеси в євангельському християнстві, що і передбачала перша назва рукопису. На жаль, як не все євангельське християнство вміщується в євангельський протестантизм, так як не все з аналізованих тенденцій знаходить пояснення в переході модерн-постмодерн.

Автор демонструє наукову грамотність, філософську ерудицію, теологічну компетенцію. Його цікава, самостійна і цілісна монографія заповнює відчутну дослідницьку лакуну, і перериває позірне мовчання «завідомо-правильних-теологів». Щоправда, він не пропонує власної теолого-філософської програми, лише аргументи інших, вже відомих і поважних учасників дискусії про християнство доби постмодерну. Pro et contra щодо постмодерну непомітно трансформується в pro et contra того, що кажуть про постмодерн харизматичні ідеологи «виникаючої Церкви», чи їх менш яскраві критики. Можливо, несвідомо, але автор стає об'єктом тієї самої постмодерної гри, яку так відважно збирався

проаналізувати. Деконструкція теології постмодерну перетворилась на деконструкцію лише однієї з деконструкцій. Немає нічого поза текстом, і автор доводить своїм прикладом цю постмодерну тезу.

На жаль, автор не скористався широким колом теологічних джерел та релігієзнавчої літератури національних авторів. Віддаючи данину модним західним підходам, Роман Соловій залишив без уваги цікавий матеріал про схожі тенденції в пострадянському духовно-культурному просторі. Зрозуміло, що тут ще не буде масштабних концепцій та численних опусів, але «процес пішов», і цікаво було б його дослідити вже на цих початкових стадіях.

Можливо, це зроблено свідомо, щоб досліджувати предмет на дистанції, і не підставити під критику радикальні ідеї з найближчого кола. Адже варто відзначити, що автор монографії є не тільки релігієзнавцем і теологом-теоретиком, але й живим учасником внутрішніх церковних дискусій. Він коректно вказує на небезпечний радикалізм теологів «виникаючої Церкви» (а інакше монографія потрапила б до індексу заборонених книжок!), але з помітною симпатією передає далі – в український церковний контекст – їх основний message: «Сумнів і таємниця є невід'ємною частиною християнської віри, яка не обмежується одними лише словами, інтелектом і концепціями, а включає в себе символи, мовчання, почуття і уяву». За логікою тексту, цей імпульс має сприяти дискусіям, а не руйнувати існуючі традиції.

Не можна не погодитись з автором, що основні проблеми теології «виникаючої Церкви» походять з її протестних інтенцій та елітарної ізольованості від повноцінного церковного життя. Те, з критики чого починався рух, стало його проблемою.

Отже, «виникаюча Церква» має бути відкритою до «Церкви, вже існуючої», до багатого досвіду її традицій і також до критики з її боку. По той бік модерністської раціональності і постмодерністського релятивізму народжується нова теологія і нова Церква, Церква майбутнього. Завдячуючи Роману Соловію, ми знаємо більше про «виникаючу теологію» для «виникаючої церкви». Сподіваємось, що незабаром в Україні побачимо те, про що наразі можемо лише читати. Інтуїція нового, передчуття змін, стурбованість майбутнім – з цим залишає нас автор, не розставляючи крапки і не даючи рекомендацій.